

UNHA DUCIA DE INSTRUMENTOS HUMORÍSTICOS E SINGULARES "UTILIZADOS" NA ILLA DE ONS

Por: Xoán Xosé Pérez Labaca

Durante a miña estancia na Illa de Ons, que durou un chisco de anos, tiven ocasión para ir mirando, no transcorrer do tempo, como ían aparecendo diversos *APARELLOS TÉCNICOS* destinados a facilitar os traballos cotiáns e bastante comúns en case tódalas casas e a bordo de moitos barcos de pesca. Uns pronto foron utilizados por todo o mundo como os frigoríficos, os batedores, os televisores, os penicos, as cociñas de butano e un longo etcétera. Pero houbo outros máis sofisticados e específicos para determinados traballos que pouco a pouco foron desaparecendo pero, dalgúns deles, aínda quedan contadas mostras. Recordo, por exemplo, os seguintes:

AFINADOR DAS CAMPÁS.-

A campá da igrexa cantaba a choco e resultaba necesario amañala e afinala. Por iso apareceu na Illa, un utensilio que resultou ser un *Afinador de Campás* da man dun sobriño do Cura de Beluso, que acampou na sancristía e ía a pescar co mestre Santos. Era un obxecto bastante sofisticado e requiría coñecementos técnicos para o seu manexo polo que foi entregado a un auxiliar do Faro chamado Fidel que subía ao campanario para facer os traballos necesarios coa axuda de Ramiro, o outro auxiliar do Faro que era alto, e que o collía 'a caballitos' para que Fidel chegase sen atrancos ao badal, para facer tranquilamente o afinamento do instrumento, pois de pé, coa súa estatura e sen axuda, non alcanzaba á campá. (Fig. 1)

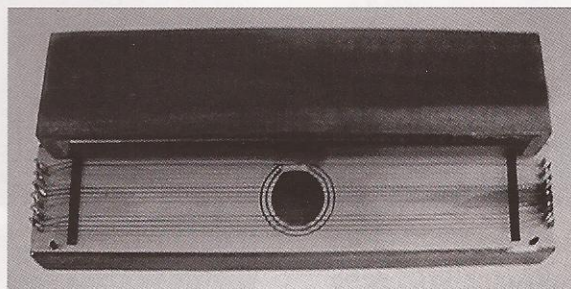

Fig. 1 Afinador de Campas

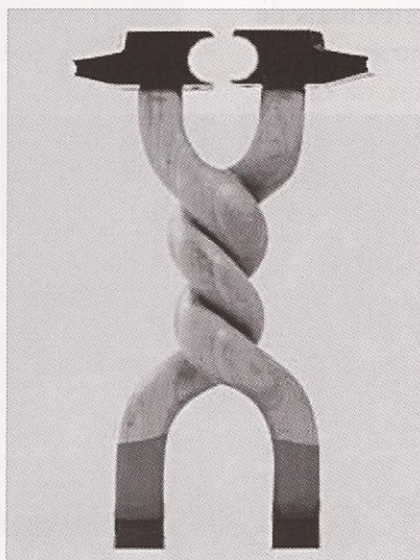

Fig. 2. Desmagorador automático

Fig. 3. Bikini de pel estirada de biosbardo prateado

DESMAGORADOR

AUTOMÁTICO.- Este instrumento facía a súa función revirándolle a capeleira a un polbo para sacarlle o magorro que, como todo o mundo sabe, son as vísceras que non se aproveitan do polbo e que se tiran por inservibles. De fabricación italiana, baixo patente alemá, fora levado para Ons por medio do amo da Illa, Didio Riobó, cando daquela tiña a factoría de

polbo seco. Era moi utilizado por persoal especializado e que non facía outra cousa e eran chamados "*Os desmagoradores*". Era xente moi considerada e apreciada socialmente. Ao parecer, segundo me contou fai anos Dalmiro Patiño, o fundamental desa tarefa era saber

revirarlle ben a capeleira aos polbos, destreza e habilidade que se adquiría coa práctica diaria. (Fig.2)

ESTIRADOR DE COIRO.- Era este un enxeño que servía para estirar a pel de animalíños como coellos, esquíos, armiños, etcétera, para utilizala, unha vez seca, na confección de prendas de vestir. Na Illa de Ons este estirador de coiro era propiedade de Carlos, o da Cotuna, que llo trouxo un xefe de campamento chamado Tomás, "*O do Dedo Gordo cara arriba*". Carlos facía verdadeiras carcerías de biosbardos prateados que se dan moito na Illa. Esta variedade de pel, unha vez estirada e seca, adáptase moi ben ao corpo das mulleres en forma de bañadores ou bikinis ou tamén aos homes en forma de bañador da clase "*tapacollóns*" coma o de Miguel "*Manzanita*". Polas súas calidades estes coiros alcanzan prezos considerables polas zonas turísticas. (Fig. 3)

MÁQUINA DE ESCAMAR NÉCORAS.- Este utensilio resulta ser de extremada utilidade pero resulta moi escaso no mercado tendo ademais un prezo bastante alto. Ao parecer é de orixe xaponés, e foi levada para a Illa por Mino, o do Chiringo, que atopouna cando traballou para o Corte Inglés en Pamplona pois puxéranla como oferta para escamar caranguexos de río. El, astuto e hábil, pensou que tamén serviría para escamar as nécoras, como así foi, dando un resultado óptimo. Tamén vale, cambiándolle as coitelas, para escamar outros mariscos como os santiaguíños, as cigalas, as centolas, os camaróns, etc. e, en caso de moito apuro, tamén os percebes. Ten o inconveniente de que resulta moi pesada para o seu traslado. (Fig.4)

Fig. 4. Máquina de escamar nécoras.

MÁQUINA DE FACER ESTROBOS.- Os estrobos, como todo o mundo sabe, son uns anacos de cabo que están xunguidos polos extremos e serven para suxeitar o remo dunha dorna ou dunha barca. Antes case non se usaban pero a raíz das novas tecnoloxías traídas a Galicia polos cataláns pasaron a ser pezas fundamentais na navegación a remo daqueles anos. A máquina de facer estrobos funcionaba como a roda de afiar dándolle cun pé, colocando o cabo que se ía retorcendo dando a volta de arredor para empatar a parte do principio coa final, rematando o traballo ao formarse un só cabo de fasquía redonda sen principio nin fin. (Fig. 5)

Fig. 5. Máquina de facer estrobos.

MÁQUINA DE TENSAR CAMAS.- Era un aparello que se usaba para pegarlle estiróns aos metálicos das camas cando estes daban de si e facían un branda grande no medio e medio. Tiña un grande inconveniente de que era bastante pesada para andar con ela ao lombo e ademais había que manexala con habilidade e ciencia pois moitas veces rompía os arames formando logo un lío de carallo. Houbo quen a levaba de Curro ao Canexol e Pereiró, e de alí ao Cucorno para retornar con ela ao lombo a Curro. ¡Un fenómeno! (Fig. 6)

Fig. 6. Tensando unha cama coa máquina.

MEDIO MUNDO PARA A PESCA DE CAMARÓNS.- Ideado por un celador de hospital que observou que estes animalíños acudían a comer restos de xoubas cando estes aboiaban nun charco. Sagaz e intelixente pensou: ponse nun charco un medio mundo cunha carnada de cabala ou xurelo e os camaróns acoden alí como as moscas ao mel. Unha vez reunidos centos de camaróns arredor da carnada só hai que sacar o medio mundo para fóra e xa está. Aínda non me explico hoxe o que fallou nese invento. (Fig. 7)

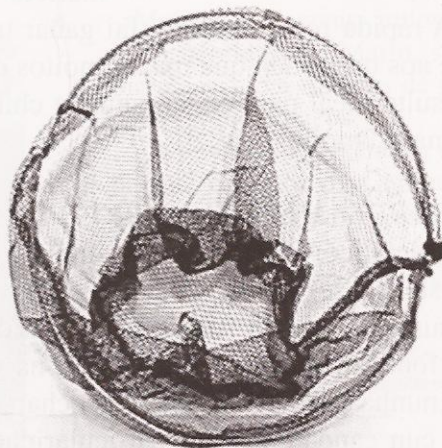

Fig. 7. Medio mundo para a pesca de camaróns.

PEDRA DE AFÍAR AGULLAS PORTÁTIL.-

Instrumento este ao parecer procedente de Portugal a onde foi levado desde as Illas Azores pois os portugueses cosían moi a miúdo as velas que se lle rachaban nos botes na pesca do bacallao. Coser a man, coas agullas sen afiar, resultaba penoso e traballoso.

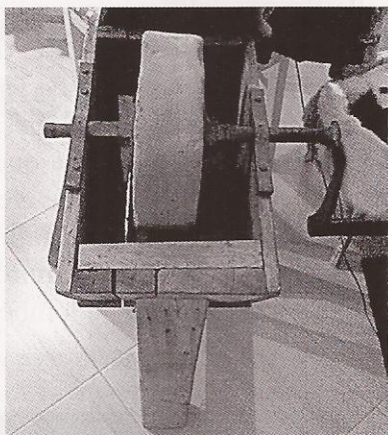

Fig. 8. Pedra de afiar agullas portátil.

En Ons era moi solicitada a que posuía Sra. Rosa na súa tenda, que a levaba a xente prestada para facer o afiado das agullas, cada quen, nas súas casas. (Fig. 8)

POLIMARTELO DE MAZAR POLBOS.- Este aparello moi especial foi inventado polo xenial pintor ourensá Manolo “Carallo” residente en Ons, na casa do “Cambados”, polo anos setenta, que o rexistrou de acordo coas leis vixentes como propietario dos dereitos de explotación. Ese foi o motivo de que non se desenvolvese de forma industrial, pois os fabricantes non chegaron ao arranxo económico co inventor Feijóo. O invento consistiu nun martelo de oito

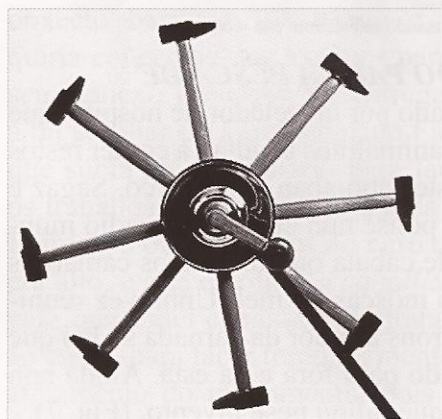

Fig. 9. Polimartelo de mazar polbos.

cabezas. A rápida rotación deste fai gañar un tempo apreciable aos que teñen que mazar moitos quilos de polbo. Resulta ideal para restaurantes e chiringuitos onde se “maza” moito. (Fig. 9)

SALABARDO METÁLICO REVERSIBLE.- O salabardo metálico ofrece unhas vantaxes enormes sobre os salabardos normais de rede, xa que son moitos máis difíciles de roubarlle o contido cando se deixan fondeados, cheos de marisco, na punta do muelle ou nunha boia, porque poden pecharse hermeticamente cun candado. Outra particularidade é que son reversibles polo que os demais non saben nunca

si están do dereito ou do revés. Na Illa foron os fillos do Portugués os primeiros en utilizalos alá polo ano 1984 que os levaron desde O Grove. (Fig. 10)

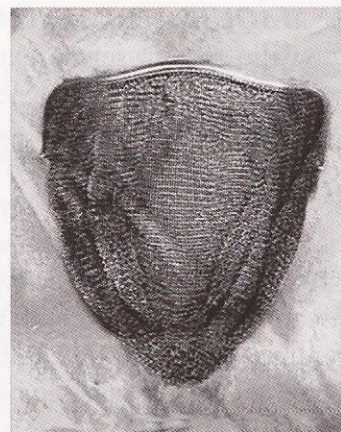

Fig. 10. Salabardo metálico reversible.

A PEDRA LUME, DESDORANTE EFICAZ.- Na Illa de Ons sempre houbo un aquel coa “Pedra que alum-
bra”. Esta é unha pedra que está situada pola perife-
ria do “Buraco do Inferno” se ben soamente algúns
privilexiados poden mirala e saben do sitio exacto.
Este lugar, no medio dun carreiro, era un lugar consi-
derado como case sagrado para realizar o acto sexual,
principalmente os novizos (homes e mulleres) onde
perdían o virgo e se iniciaban na cuestión do mete e
saca, tan apreciada pola xente mariñeira e labrega. A
xente da Illa, daquela, era tan boa que lle falaba destas
 cousas a todos e claro no medio sempre había algúns
aproveitados como un “hippy” de Melide, chamado
Nelsón, que investigou e soubo da Pedra. Nunha pun-
ta rachouna en anacos para logo vendelos como “pe-
dra lume” que servía para cortar as hemorraxias nos
cortes dos afeitados e tamén como desodorante onde
tivo un grande éxito ao refregala contra os sobacos e
outros lugares do corpo que non ven ao caso sinalar.

TENACES DE COLOCAR OS TOLETES NAS DORNAS.- Era unha ferramenta moi especializada que tiña como única finalidade colocar os toletes para a boga nas dornas e por veces tamén nas chalanas e nos botes. Hoxe, estas ferramentas, están case desaparecidas. As que se conservan son moi buscadas polos coleccionistas e moi apreciadas como pezas de museo. (Fig. 12)

Fig. 12. Tenaces de colocar os toletes nas dornas.